

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:

un an . . . . . 20 cor.

1/2 an . . . . . 10 "

1/4 an . . . . . 5 "

o lună . . . . . 2 "

în zile de Duminică pe an

4 coroane.

pentru România și străinătate

pe an 40 franci.

manuscrise nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 b. de fiecare publicațiune

Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502

Serisori nefrancate nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

Licitație.

Ceea-ce se petrece în Dieta în mare, se petrece prin orașele de provincie în mic: «patrioții» licitează! Cine-i șovinist mai mare, are meritele mai indiscutabile. Și la cel dintâiu ține și caută să escompteze meritele.

Numai astfel s'a creat în țeară cetora de șovinisti de care trebuie să se contenească chiar cel mai tare guvern.

Până unde au ajuns cu îndrăzneala lor acești mici și mari șovinisti poate vedea și din următoarele.

Inregistrând știrea că Asociațiunea va ține adunarea generală la Baia-Mare, un ziar d'acolo își exprima speranța că Ungurimea va primi pe Români «cu proverbiala ospitalitate maghiară»...

Atâta i-a trebuit însă unui patriot!

Auzi D-ta: ziar maghiar să facă propagandă pentru o reuniune culturală română... S'a apucat deci și tra-

se în «Egyetértés» (dela 22 c.) un articol violent... E ungurimea în primejdie... Sub pretext cultural, Valahii apăsesc asupra orașelor maghiare și fac treburi politice!... Asta nu se poate tolera. E deja destul de trist că guvernul a aprobat statutele Asociațiunii...

Și așa mai departe, tot frase sfomțoase, cu scop să alarmeze opinia publică maghiară, să se facă astfel pretenziuni asupra autorităților orașului și să se dea apoi Românilor concesiune și ține adunarea culturală.

Ceea-ce s'a făcut de altfel și înainte cu două ani, când Românii au avut să țină în Baia-Mare concert și bal.

Și să ascultați argumentare. Valahii din giurul Băi-Mare sunt memorandiști. E Dr. V. Lucaciu d'acolo.

Ungurimea să se aperse deci! Dar să cităm textual:

„Populația orașului este maghiară. Cât despre *minerii*, dintre cari adeverat că o parte mare sunt *gr.-catolici*, ei se maghiarizează în chip îmbucurător... Școlile d'asemeni toate sunt maghiare în oraș. Ear cei câte-va sute de tineri de lemne și căruțași, n'au nevoie de cultura Astref; ei se bucură dacă pot trăi. În oraș abea sunt unul ori doi bărbați cărturari cari să se declare Români

„Avem deci a face cu *planuri secrete* valahe. Ultraștii de prin provincie vor să arunce și p'aci tăciunile urei naționale. Din pas în pas vor să valahizeze orașul Baia Mare, pe cuvânt că aproape a patra parte dintre locuitorii săi sunt *greco-catolici*. Eată lucrarea de sobol pe care ultraștii o îndreaptă în contra statului maghiar și al maghiarimii... Nu-ți destul că înainte eu trei sute de ani Baia Mare și giurul a fost maghiară ear acum este valah? Să ne lăsăm ea ear să fim valahisați?

Chiar din cele ce mărturisește însă patriotul, reiese că Asociațiunea are de îndeplinit p'acolo o mare misiune: să dea cultura națională Românilor din oraș, maghiarisați deja ori pe cale de a se maghiariza. Pentru-că, recunoaște și «Egyetértés», acei *greco-catolici* cari fac a patra parte și din populația orașului, nu sunt maghiari. Ear giurul întreg este românesc. Recunoaște d'asemeni, că *minerii* (toți Români) se maghiarizează în chip îmbucurător.

Tocmai pentru a împrăștia șovinistilor această bucurie și a opri pierderea atâtor Români, trebuie să se ducă Asociația și prin acele părți primejduite.

Ear dacă autoritățile ar opri-o cu forța să-și țină adunarea generală, e o probă mai mult că nu trăim în stat de drept.

Nou alesul episcop. P. C. Sa protosinelul Ioan I. Pap, nou alesul episcop al Aradului, după știrile ce avem, a fost bine primit la Budapesta de ministrul Wlassics și de prim-ministrul Széll.

Impresia generală este că după-ce va fi confirmat de Sinodul Episcopesc, P. C. Sa în scurtă vreme va fi și întărit de M. Sa Monarhul. Guvernul, convingându-se că zadarnic a forțat candidatura lui Aug. Hamsea, nu va mai face greutăți. Așa că după toate probabilitățile, instalarea se va pute face îndată după Paști.

Ziarele maghiare au desarmat și ele. «Budapesti Hirlap» a publicat chiar o convorbire ce redactorul său (Dr. Jancsó Benedek) a avut cu noul episcop, convorbire în care P. C. Sa și-a expus programul activității sale ca viitor episcop.

P. C. Sa s'a exprimat cu multă claritate și precizie, înconjurând cu mult tact chestiile asupra căror dintr-o parte ori alta să se fi putut începe polemici. A abordat pur chestii bisericesti și școlare și a spus lucruri pe cari toți Români de bine le pot aproba.

Urbán Ivan așezat bine Dovezile produse de vicarul Mangra în chestia pactului dela 1884 sunt așa de zdrobitoare, că organul comitetului suprem Urbán Ivan a amuțit cu deservire, ear cât despre «Aradi Közlöny», el publică amănunte scoase din ziarele maghiare de pe acele vremuri amănunte cari dovedesc cele spuse de vicarul Mangra, dovedesc mai presus de toate că Urbán Iván s'a făcut în chip cumplit de ris. Cât despre «Jüggelenség» publică la loc de frunte o convorbire ce redactorul său (Benedek Arpád) a avut alaltăieri seara cu vicarul Mangra. Acesta a scos în evidență nedreptatea ce i-sa făcut acuzându-l că e nepatriot; mai revoltător a fost că l-au acuzat cei cari la 1884 pactau cu dinsul; a redus apoi la zero desmințirea comitetului suprem și a accentuat că ținta sa de căpetenie e să colaboreze la o sinceră înțelegere între cele două neamuri avisate să trăiască în bună pace.

Adrese în contra proiectelor militare. În timpul din urmă următoarele comune s'au adresat parlamentului în contra proiectelor militare: Csépa și Jászkesér, Gyppükaján, Baksa, Kis'elek și Nyomár. Tot comune un gurești. Pân'aci numărul adr. selor este 78.

Instrucțiunea poporală de stat.

I.

Încă în anul I trecut a apărut o carte, cu titlul: «Instrucțiunea poporală de stat» (Állami népoktatás). Autorul e Halász Ferencz, consilier de secție în ministerul instrucțiunii publice; edi-

torul e Atheneum, societate pe acțiuni pentru literatură și tipografie.

Apariția cărții, atât prin tonul cât și prin cuprinsul său, a făcut mare senzație. S'ar crede că d-l Halász ar avea de gând să aducă serviciul literaturii speciale pedagogice, cu volumioasa sa carte. Dar în grabă se convinge cetitorul, numai două fol de la început dacă a cetit, că lucrarea urmărește cu deservire alt scop. Vrea să facă propagandă, în interesul reformei legii de instrucțiune poporală. De aceasta — așa zicând are nevoie în interesul «clădirii statului național maghiar». Așadar, urmărește un scop politic. Această lozincă a «clădirii statului național maghiar» a prins avânt în timpul din urmă, și o propagă deja și oamenii d'al de d-l Halász.

Dacă nu s'ar concentra în mâinile d-lui Halász afacerile de instrucțiune poporală din Ungaria și dacă dînsul nu și-ar putea valida concepțiunile în ori-ce colț al țării, prin inspectorii săi școlari, nu am da multă atențiune cărții sale. Dar cel ce cunoaște birocrația maghiară, sistemul administrativ și cel-ce știe că d-l Halász e foarte bine orientat asupra ideilor conducătoare în ce privește instrucțiunea poporală din Ungaria, va privi cu oare care teamă în fața viitorului neamului nostru. Trebuie deci să ne ocupăm de această operă și din punctul nostru de vedere.

Trebuie să ne ocupăm de dînsa, pentru-că un funcționar public începe să treacă cu activitatea sa pe terenul politic. Opera sa — așa se vede — nu vrea să fie alt-ceva decât primul vestitor al apropiatei revisuirii a legii de instrucțiune poporală. Acest domn vrea să pregătească terenul pentru revisuire și a și început în «Budapesti Hirlap» să tragă clopotul cel mare. Și va rezolva cauza — dacă îi va succede în așa chip, ca școlile cu limba de propunere nemaghiară, în toate împrejurările să peardă.

Pentru planul său caută în întâiul rînd să câștige presa, căci, probabil, crede, că cu ajutorul aceiaia își va putea valida și generalisa mai ușor principiile.

Să vedem, ce vestește, d-l Halász.

După cum însuși o spune, d-l Halász, în cursul carierei sale de funcționar public s'a convins, că în calea intereselor statului național maghiar și a educațiunii populare patriotice corespunzătoare, sunt piedeci aproape de ne nebiruit și aceste piedeci primejdiesc marea operă națională a clădirii și întăririi statului maghiar. Și fiind-că a îndrăsnit s'o spună aceasta așa pe față și tot așa de curajos, în fața țării, — cu un cuvânt: fiind-că așa de frumos a zugrăvit pe dracu pe perete, ziarele maghiare au zis că merită laudă. Dar să mergem mai departe.

Domnul consilier de secție Halász spune și mai multe. Susține anume, «că cu cele 3218 școlae populare confesionale cu limba de propunere nemaghiară, nu se poate asigura o educațiune poporală corespunzătoare intereselor statului maghiar, patriotică și cu

influență asupra vieții publice». (Ce dorește d-l consilier de secție Halász?)

Dar domnul Halász merge și mai departe și ajunge la conclusia, că «art. de lege XXVII din anul 1893 nu dă destulă garanție, pentru a fi în toate școlaele populare confesionale susținute de naționalități o patriotică instrucțiune poporală corespunzătoare intereselor statului maghiar» și apoi mai adaugă, că «nici caracterul comunal nu asigură pretutindenea instrucțiune poporală corespunzătoare intereselor statului maghiar». Aici se vede cusătura cu ață albă? Aceasta este o adevărată agitare contra școlaelor naționalităților. Și acestea le spune un astfel de funcționar public, care personal conduce instrucțiunea poporală a țării; cel-ce în cauza instrucțiunii populare are o astfel de atitudine, pe față, nu e de-a mai sta la acel loc! E îngrozitor, că forța publică, oficioasă, își începe față atacurile contra noastră, pe când pentru susținerea ei și noi contribuim cu ceva din filerii câștigați cu sudori de sânge. Incet pe încet, vor să ne lipsească, și cu concursul nostru, de școlaele noastre confesionale și de limba noastră maternă. Vor să ne reducă libertatea și dreptul instrucțiunii. Lozincea d-lui Halász este, să statificăm. Își socotește de a sa datorie, să adune cât mai multe date, pe cale oficioasă, și se poate ori nu se poate, să dovedească, că școlaele confesionale susținute de naționalități nu corespund ideii de «stat național maghiar». Legile de pân' aci puțin, nu-l deranjează pe d-l Halász, ci buciună în lume, că «statul național maghiar» — care, așa socotesc, că trebuie se clădească în fața ochilor nostri pretinde legi noi. Și aceasta se silește să o dovedească mai ales față cu școlaele confesionale susținute de naționalități. Și aceasta nu o socotește d-l Halász de volnicie.

Bate la ochi mai ales, că statificarea se face cu un sistem oare care. În Septembrie anul trecut a făcut visitații printre Slovaci cei ai d-lui Halász. În comunele «mai primejduite» din comitatele Gömör, Kis-hont, ca de es. Tiszolcz, Poharella, Colompa, Szunyász, Dobșina, Crasnahovra-Váralja, Pecser, etc. doresc să organizeze școlae de stat, cu ajutorul autorităților bisericesti politice respective. P'atunci episcopii au suflat în trîmbiți, în interesul maghiarizării. Rozsnyó a fost cartierul general al campaniei.

Avînd astfel de principii, evident, d-l Halász n'a putut fi desinteresat și obiectiv. Nici nu este dumnealul mulțumit de școlaele noastre populare cu limba de propunere românească, pe cari așa le execută cum îi place. Dacă domnul consilier șef de secție e condus de astfel de principii își vine a crede că aceleași principii l-au condus pe d-l ministru Wlassics, când mai dăunăzi a lansat făimoasa ordinațiune relativă la instrucțiunea limbii maghiare. Nu am intenția să agit contra ordinațiunii ministrului, dar de a o supune criticei are drept ori și cine.

Gânul nostru.

Imprejurările excepționale reclamă măsură excepțională. Necesitatea frânge legea. Principiile acestea le vedem exprimate în dreptul public al fiecărui stat civilizat, pentru-că fiind salus rei publicae suprema lex, trebuie recunoscut dreptul executivului, ca în cas de lipsă chiar și cu încălcarea legii pozitive, să ia măsurile de lipsă pentru salvarea binelui public.

Nu mai noi vestiții și iscusitiții politicieni, nu vom să admitem, că în situațiunea excepțională creată nouă prin voluția guvernului, trebuie să recurgem la măsură excepționale ale căreia trebuie să ne abatem dela căile, care cu puterea ni-s'au închis.

Noi stăm locului și așteptăm ca alții să delature peșecile, cari ne fac imposibilă mișcarea altor căi, cu scop de a merge înainte.

Eată pentru-ce nu a făcut partidul național ca partid, nimic, absolut nimic, și eată motivul pentru care nu mă genez nici acum a susținea sus și tare, că: „doctrinarii noștri se înfoară de ori-ce activitate“.

Luptele purtate în comitate și încordările dezvoltate pe teren economic și cultural, nu se pot atribui partidului național ca partid politic, ei trebuie atribuite zelului și însuflețirii unor membri singuratici, cari cu toate că partidul nu a făcut nimic, și-au implinit ei de ei datorința.

Cine apreciază real situațiunea partidului nostru, de sigur lui va concede, că până când ținem morțea la principiile desfașurate de dl. Alexandru Mocsonyi în cunoscuta-i filipică îndreptată în contra curentului nou, care culminează în tesa, că între împrejurările de față nu putem face alta decât să stăm locului, — ori-ce îndreptare și ori-ce sanare este ex-hisă.

Atât „Tribuna“ cât și „Gazeta Transilvaniei“ s'au identificat cu principiile profesate de dl. Al. Mocsonyi, deci cu tot dreptul putem afirma, că cei grupați în jurul celor două foi, încă s'au identificat cu ele.

Stând deci bărbății cari se girează de conducătorii partidului și în ale căror mâini ar trebui să fie executiva, pe acest punct de vedere grașit, nouă, cari credem, că tactica de până aci trebuie înlocuită cu alta mai corăspunzătoare, ne este înată posibilitatea a ne valida convingerile în cadrul organizațiunii de până aci. Se vede că autorul anonim al seriei publicate în „Tribuna“ (Nr. 4, 5, și 6) nu e în curat cu ceea-ce scrie, sau poate din ironie ne pune întrebarea, că recunoaștem sau ba principiul majorității? și că aparținem sau ba partidului național?

A vorbi de recunoașterea principiului majorității și a nu da prilej majorității ca

să se pronunțe, este o curată batjocură. Conferența delegaților pe baza organizațiunii vechi, din motive binecuvântate, nu se convoacă, ear adărea altei modalități este perhorească, deci funcționarea partidului zădărnicită și afirmarea lui făcută imposibilă.

Dacă nu vom deci să rămânem solidari cu aceia, cari nu vreau să se miște și că-ora dia convingere ori din lene le vine la socoteală starea pe loc, nu ne rămâne alta decât a ne desface de acești apostoli ai inertiției și punându-ne pe lucru, să încheșăm șirurile luptătorilor dornici de luptă, pentru ca deja în timpul cel mai apropiat să putem lua parte ca partid național și disciplinat la luptele electorale.

Ba ar fi de dorit, și ar fi de nespūsă importanță, dacă toate naționalitățile s'ar grupa într-un singur și puternic partid regional, a cărui țintă ar fi reprezentarea intereselor tuturor naționalităților și elup-tarea condițiunilor de existență și de liberă dezvoltare națională. („Libertatea“).

Dr. Aurel Vlad.

Din Caraș-Severin.

Citim în „Facseti Uj-ág“ din Foget: „O icoană tristă a stărilor din comitatul nostru ne-a prezentat adunarea generală extra-ordinară a congregației comitatului Caraș-Severin ținută la 17 l. c. Înaintea ordinei de zi membrul în congregație Virgil Tomici a interpelat pe vicișpan, pentru brutalitățile făcute în Cella de geandarmeria din Baita. Fără ori-ce motiv legal geandarmeria calcă în casele sătenilor paucnici și face investigații. Comuna Cella are un proces cu domeniul Mocsonyi pentru dreptul de pădurărit. Geandarmeria se amestecă în acest proces în contra sătenilor și în favorul domeniului, — și de ce nu s'ar amesteca, este doar vorba de un popor lăsat în prada tuturor. Când toate aceste gravamene să rostesc în fața congregației, vicișpanul comitatului, capul administrației nu se sfiște a declara public, că dinșul nu are cunoștință de casurile aceste.“

„Sfinte Dumnezeu! Unde se întimplă lucrurile acestea? În comuna Cella care e în Caraș-Severin și nu în India, și vicișpanul totuși are obrazul a declara, că de toate acestea nici o cunoștință n'are. Apoi bine, asta e ticăloșia și nerușinarea că vicișpanul nu știe despre acestea — până ce dacă cine-va noaptea la 12 ore în Ohaba-Sârbească ori în alta comună din capătul comitatului la alegeri strigă un: Abzug... vicișpanul comitatului e d ja

informat cine și pe cine l-a huiduit, dar când este vorba de gravamene a comuncilor întregi, tace cronica.

Am reprodus din cuvânt în cuvânt notița aceasta, care — are dreptate gazeta ungurească — e o icoană frumoasă a stărilor din Caraș. Casul din Bihor în altă ediție: Geandarmii le calcă casele, domeniul românesc îi tunde, trebuia să nu grăbească dl. Tomici căci sigur se găsea vre-un kossuthist care să vină în apărarea bieților săteni, nedreptățiți de toată lumea. Nu odată ni-s'a scris din comunele acestea de nedreptățile câte le sufăr din partea domeniului Mocsonyestilor. Ne-am impus însă totdeauna o rezervă, pentru-că dacă le relevam, desigur ni-se atribuiău alte intenții.

Suntem însă acum informați că toate acestea se petrec fără știrea Mocsonyestilor numai din partea slujbașilor străini ai lor cari fără milă și considerație exploatează pe bieții țărani români.

Să fie oare asta cauza, că pe domeniile întinse ale Mocsonyestilor nu se află un singur slujbaș Român?

Construcțiuni marine.

Construcțiunea vaselor marine a ajuns în anul 1901 la înălțimi încă neatinse până aci. S'au construit anume 2227 năvi de volum 2,158 000 register-tone.

Englittera singură a construit 1246 năvi de 1,811,000 tone, așadar 56.2% a volumului total de tone. Activitatea aceasta de construcții a Englitterei se împarte în chipul următor:

S'a construit de tot 1209 vase pentru comerțul maritim și anume: vapoare, de volum 1,537,081 tone, năvi cu vânturile, de volum 62,313 tone. Afară de acestea s'au mai construit bărci de pescari, yachturi și alte bărci de volum 99,135 tone. S'au construit 5 cuirasate în fabricile statului de volum 67,910 tone. S'au mai construit 32 cuirasate pentru Englittera și alte state în fabricile particulare de volum 146,632 tone. Dintre vasele construite în fabricile de stat engleze, două au fie-care volum de 9800 tone, ear trei au la oaltă volum de 45,310 tone.

Caracteristicul activității construcționiste a Englitterei este, că până când în 1895 d. ex. s'au construit vase în volum de 1,134,544 tone în 1901 volumul vaselor construite a fost de 1,810,946 tone. Și în numărul acesta e semnificativ coeficientul, nărilor cu vânturile. Până-ce în 1900 de ex. s'au construit 34,558 de tone, în anul trecut numărul tonelor s'a urcat la 62,313. Apariția aceasta trebuie să fie cel puțin o urmare a scumpirii cărbunilor. Vasele acestea s'au construit în 225 fabrice. La începutul anilor nouăzeci, a veacului trecut, coeficientul nărilor cu vânturile în construcția totală

a Englitterei a fost încă de 20—25% până ce astăzi a scăzut la 3—4%. A doua lașuzire caracteristică și interesantă a construcției engleze este: sporirea tonelor de volum a vaselor. Până-ce înainte de 3 ani vasul de 10,000 tone era o excepțiune, astăzi vase de volumul acesta s'au făcut foarte multe. E de însemnat apoi, că 7 fabrice de vase au construit 82 de vase de 435 854 tone, așa dar o parte a tonelor de volum construite în fabricile comerciale.

Pentru linia White Star, Harland & Wolff a construit în Celtie vaporul cel mai mare al Angliei ce plutește pe mare. Dimensiunile lui sunt următoarele: 212 m. lungime 23 m. lățime, afașzimea basinelui, scufundarea la 34,087 tone este de 10 m. la cub au avut de rezultat 20,880 register-tone. Afară de marfă în greutate de 13,000 tone poate transporta 347 călători de cl. I, 160 de cl. II și 2352 de cl. III. Viteza vaporului e de 30 chilometri. Matrozii sunt în număr de 64, personalul tehnic în număr de 92, pasagerii sunt serviți de 179 înși, personalul întreg este deci 335 de înși.

Pe seama Austro Ungariei în 1900 s'au construit 82,127 în 1901 s'au construit 53,970 tone de volum, care dovedește evident dauna la țara noastră în urma dezvoltării comerțului maritim. Din sumele acestea coeficientul cel mai mare cade pe Ungaria, pentru-că în Austria în afară de cele două fabrici mari din Triest sunt încă o grămadă de fabrici, însă pe țărâmul de mare ungurese nu este nici una. Să mai adăugăm la aceasta că pe seama marinei pentru construcții de vapoare noi și pentru repararea celor vechi este cu totul votat 16 771 880 coroane și că în lipsa de fabrică statului nostru perde și din suma aceasta coeficientul de 34.4% adică suma de 4,875 526 cor. și firește din aceasta cauză am tot pierdut dela restituirea constituțiunii de 35 ani la-coact totdeauna partea aceasta ce ni-se revine, este evidentă prin urmare enorma daună ce am suferit în urma indolenței guvernului în lipsa fabricilor de construcții de vapoare.

În afară de Englittera industria construcțiilor de vapoare se împarte în modul următor: 446 vapoare pentru greutate de 800 849 de tone, 450 vânturile pentru greutate de 291 951 tone, 82 cuirasate pentru greutate de 255,000 tone. De tot 981 năvi pentru greutate de 1,847 800 de tone.

Din suma aceasta cade pe Statele Unite ale Americii 433,000 tone, pe Germania 218,000 tone, pe Franța 177 000 tone, de tot 823,000 tone așadar fără construcțiile Angliei 60%.

Din străinătate.

Respingerea unei moțiuni. — Camera deputaților din Roma a respins cu 269 voturi contra 64, moțiunea d-lui Mirabelli relativă la redacțiunea chestionelilor militare.

În cursul discuțiunii asupra acestei propuneri, președintele consiliului, dl. Zanar-

În amintirea unui erou.

„Și înainte M. S. Regale“, Mitropolitul de Vratza, cu fața iluminată și privirea scâlbătoare sub dogoreala focului de care sufletea-i era înălțit, arătând cu mâna câmpul luptei dela Plevna a exclamat: „Sculați-vă din morminte, Regale vostru a venit pentru a vă mulțumi de vitejia voastră“.

Era în toamna trecută pe câmpul Plevnei și într-o zi strălucitor de frumoasă.

Albastrul cerului și strălucirea soarelui ce se lăsa după lungi zile de ceață și ploaie, părea ca o mărturie, că Dumnezeu încă este mulțumit pentru faptul ce se consăcra atunci:

Regele României se ruga în espela dela Plevna pentru sufletele eroilor căzuți în 1877 și încununa cu lauri rămașițele lor.

„Și pe când dincolo de Dunăre această pioasă faptă era săvârșită, dincoace, gândirea întregii Românii răsecolea trecutul a 25 de ani și reconstituia tablourile marelui drame dela Plevna.

Care din copiii noștri n'au recitat părți din „cea zi de sânge udă“ și care din cei vristnici nu au lăcrămat la amintirile de jertfă a celor de atunci?!

Care inimă n'a bătut? Care suflet nu s'a umplut de aventul gloriei și toropeala caldă a recunoștinței?

Portretul lui Valter Mărcineanu, văzut la un prieten, îmi oprește gândirea la dra-

mele dela Plevna și din ele desprind numai amintirea ce se țegă de legendarul erou.

***

Noaptea de 29 spre 30 August era întunecată și ploioasă. Sgomotul tunetelor de pe cer se luase la întrecere cu sgomotul tunarilor din jurul tunurilor cetății.

Trăsnet sus și trăsnet jos; fior rece nășeră.

Se oțeliseră sufletele tuturor și nu mai era frică de moarte.

În cort, dinaintea unei mese improvizate, căpitanul Valter, care primise de cu seară ordinul că a doua zi se între în atac, alcătuisse o scrisoare pe care acum o pectluia.

El pornea un gând senin și plin de iubire spre scumpa lui mamă; deși vesel că avea să lupte pentru țară, în ochii lui jucau lacrimi de înduioșare.

Și el spuse ordonanței sale întinzându-i scrisoarea:

— Ține: dacă mor, să dai mamei mele la București... Să-i spu că cel din urmă gând al meu l-am trimis spre Patrie și Ea.

Și-a luat rămas bun dela ordonanță și s'a culcat; cine-l știe gândurile și cine-l știe visele?!

Zorile sosiră și tunurile începură să bubne; se clătina par'că pământul și răsună era cu totul grea în valurile de negură și fum.

În fierberea grozavă a tuturor, glasul lui Valter se ridica pentru patrie și spunea cuvinte de îmbărbătare și de vitejie.

Și trecu o bună parte din zi, căci abea pe la 3 se dădu ordinul de atac.

Batalionul căpitanului Valter era destins să dea asaltul.

Nici greutatea hainelor udade de ploaie, nici desfundarea pământului, nici răpeziciunea pantelor, nici gloanțele omoritoare ale dușmanilor, nimic nu punea pedică aventurii lui. Valea și dealul Bucovului dispar într-o clipă. O adoua vale ce apare spre surprinderea tuturor — valea plângerii — este străbătută și ea, dar val, cu prețul a câte vieți?!

Reduta Grivița, punctul de concentrare a tuturor nășuștelor, se ivește. Neagră, în mijlocul negurei de care era încunjurată, părea ca o prevăstire de groază și de moarte. Adâncile mănăsturi ale taluzurilor din afară, provocate de isbiturile obuzelor, păreau, — la luminișul focurilor ce scăpărau pe creste, — ca un ris satanic ce se bucură zărind atâtea jertfe. Avântul tuturor se oprește căci osteneala i-a înfrint și gloanțele dușmane i-a înjumătățit.

În mijlocul îndoelii generale, o voce puternică se aude: „Înainte copii“ și dând tuturor pildă, căpitanul Valter Mărcineanu se aruncă spre reduta urmat cu eroică hotărâre de întreg batalionul său.

La marginea șanțului se mai aude

odată: „Înainte copii“ și tot atunci corpul acestui brav, lovit de moarte, se mișcă, cade, moare.

Așa a căzut eroul! Dogoreala focului său patriotic, a încălzit însă sufletele tuturor.

Toți ai lui vibrau de dorul răsunării și un suflet de abnegare, de patriotism, de sacrificare stăpâna pe fie-care.

Dela soldat până la căpitan toți s'au întrecut în vitejie. Dungă negre se întindeau spre reduta trupurile ofițerilor și soldaților căzuți; ele se svirecoleau în convulsii de eroase mușcând țărâna pământului.

La capătul cel mai apropiat de reduta în fruntea celor căzuți, Valter părea că arată cu sabia, de care mâna îi era încălțată, că acolo, spre dușman, în reduta se poate găsi Gloria și Nemurirea.

Și toți ai lui au devenit eroi!

Onoarea zilei aparține lui Valter. Eroișmul său, care a îmbărbătat pe atâți alți, este o pildă pentru tot românul și o mădrie a neamului.

Portretul și scrisoarea aici alăturată sunt singurele amintiri ce ne-au mai rămas dela el, amintiri mai scumpe ca niște moaște!

Scrisoarea lui este demnă și patriotică, chipul lui senin și dulce. Mâna nu i-a tremurat când a scris sub presiunea morții; dragostea de țară covârșie în el orice cauză de impresionabilitate, îi dase ac-

elli, a declarat că cheltuielile militare răspund la forțele națiunii.

Nu trebuie să ne gândim, a zis primul ministru, de a reduce Italia la o condițiune inferioară de mare putere.

Voim pacea, dar nu o pace desarmată, aici, astfel, nu putem pretinde ca Italia să-și menție rangul ce convine pozițiunii sale în lume.

Lupte în Maroc. — Ziarul „Imparcial” primește din Tanger știrea că trupele Sultanului au luptat în ultimele zile contra Arabilor, din vecinătatea teritoriului Lyainos, fără însă de a da peste grosul forțelor pretendentului, despre a cărui reședință în prezent nu se știe nimic.

Ambele părți combatante au avut pierderi însemnate.

Paza frontierei bulgare. — Guvernul bulgar a depus la Sobranie un proiect pentru un credit de 200,000 franci, în vederea întăririi pazii frontierei.

NOUTĂȚI.

ARAD, 24 Februarie n. 1903.

Emigrările în comitatul Léptó, au luat proporții tot mai mari în timpul din urmă. Cererile de pasap. arte se fac într'una. De la Ianuar încoace peste 300 de pasapoarte au extradat la oficiul vicișpaulului, dar mulți trec și fără pasapoarte ori cu pasapoarte usate, întrebuințate. Sunt comune întregi formal deșertate de bărbați. Emigranții cel mai mulți o spun de a dreptul că pentru a se îmbogăți trec în America. Este generală bănuiala, că agenți secreți înseamnă poporul la emigrare.

Duelul mortal din Szombathely. Tribunalul din Szombathely eri a dat sentință în procesul duelului mortal din Szombathely care la timpul său a făcut atât de dureroasă senzație. Să știe că proprietarul *Stieder György* a omorât în duel pe avocatul *Dr. Ernusz Géza*.

Pertractarea procesului a ținut două zile. Tribunalul a osindit pe *Stieder György* la 2 1/2 ani temniță de stat.

Amânarea asentărilor. În urma obstrucției din parlament, care împedecă votarea legilor proiectelor militare, asentările în anul acesta trebuiesc amânate. Până ce proiectul de recruți nu este votat firește nici nu se pot lua recruți.

După-cum vestește o telegramă din Budapesta amânarea aceasta s'a și ordonat Ministrul de honv. zî *Fejérváry* a avisat prin

niște s. fi tească isvorita din convingerea sauzel ce susține.

Ziua de 30 August a dat lui Valter ganuna eroului și aureola martirului. Martir — căci n'a tremurat ca să moară pentru o cauză sfântă; — Erou prin strălucirea faptel.

Odihnească în pace oasele lui în pământurile Bulgare, odihnească în pace! Sufletu i însă, va trona în vecl asupra noastră, de va încălzi simțirea și ne va silni rîvnirea spre mari și glorioase fapte!

Maior Gh. Boureanu.

Eată scrisoarea ce a trim's mamei sale: *Dragă Mamică,*

În momentul când vei primi această ultimă scrisoare se ști că eu am încetat, de a mai exista; mi-am dat viața pentru scumpa mea patrie.

Soarta a voit așa, nu trebuie se ne plângem; cu unu mulțumesc soartei de favorarea ce mi-a dato.

Am murit liniștit, făcendu mi datoria pentru patrie.

Ast dori se fiu îngropat în scumpul meu București, dar fiind că este greu a mi-se realiza aceasta dorință copilărească, lasă-mă acolo unde sunt căci sunt foarte bine. Nae.

(„Ilustrațiunea Română“).

o circulară toate municipiile despre amânarea pe timp nederminat a asentărilor.

Păruială între avocat și comerciant. O scenă senzațională s'a petrecut Sămbătă la amiază pe corso-ul din Băicheracul mare. Comerciantul *Mersdorf Péter* l-a pâlmit pe avocatul *Dr. Holländer László* și a trebuit să întrevină publicul ca să-î despărță.

Mersdorf Péter într'o cauză procesuală a luvinit procedura lui *Holländer* de nedreaptă și pentru aceasta, când l-a întâlnit pe avocat pe stradă l-a luat la întrebare. Din vorbă în vorbă s'a născut cearta, așa că la urmă un răspuns al avocatului l-a iritat pe comerciant atât de mult, încât i-a tras o palmă sdravănă, încât era să cadă la pământ. Afacerea a făcut mare senzație în oraș.

Contele *Montebelo*, fost ambasador francez la Petersburg, a publicat în ziarul „*Echo de Paris*”, că alianța ruso-francesă n'o să dureze mult.

Rusia este spre disoluțiune. Ideile revoluționare ale studenților ruși s'au propagat în toată Rusia. Pericolul este așa de mare, încât în curind va izbucni o răscoală generală în imperial Rusia.

Intîmpirare. Domnul preot din Brestovaț *Filip Vuia* ne trimite o scrisoare în care ne asigură că dl *Juhos István* despre care noi scrisesem că e șovinist arogant — să poartă bine cu sătenii de acolo și aceștia n'au nici o excepție în contra lui. Luăm act!

Suprasolvire. Din groșală în n-rul nostru de eri la darea de seamă a seratei boeme II a rămas nepublicat la suprasolviri numele dlui *Dr. Nestor Opream* adv. San.-Nic.-Mare cu 5 coroane, ce prin aceasta îndreptăm.

Cea mai lungă vorbire. S'a mai întâmplat că într'un parlament ori altul câte un părinte al patriei obstrucționist a vorbit în continuu o zi — două, dar pe toți pe aceștia îi eclipsează acum cu desăvîrșire un senator din America.

Se telegrafiază adică din New York că Senatul Statelor Unite vrea să introducă sedințe de noapte pentru a-l obosi pe senatorul *Morgan* care de două săptămâni întregi vorbește într'una despre contractul Panama și până la sfîrșitul sesiunii în 4 Martie s'a hotărît să nu-și termine discursul.

Foști ministri pe banca acușăților. Din Sofia se anunță, că în procesul intentat în contra membrilor fostului cabinet *Ivanco-Radoslavov* pertractarea pân' acum s'a ocupat numai de primul punct al acușei în care se vorbește de deliecte politice, terorism la alegeri și despre disolvarea consiliilor comunale cari au luat poziție în contra dijmii. Cea mai mare parte a martorilor fasioează în defavorul ministrilor.

Hymen. *Julia Șistarovețan* și *Juliu Oau* logodiți. Să fie într'un ceas bun!

Petreceri de carnaval împreunate cu reprezentațiuni teatrale și concert se vor arangia în „*Casa națională*” din Arad, de tinerimea română, în favorul școlărilor săraci.

Sămbătă, în 28 Februarie st. n. 1903 I. „*Sărăcie lucie*”, comedie populară cu cântece, într'un act, de Iosif Vulcan. II. „*Steluța*”, duet. V. Alexandri, cântat de d-rele S. Boșneac și A. Niga. III. „*Lelea vitează*”, cor mixt de Musicesu. Joc pentru inteligentă. Prețul de intr'are: locul I. 2 cor., locul II. 1 cor.

Duminică, în 1 Martie st. n. 1903 I. „*Noaptea de Sftul George*”, vodevil în două acte, de Teochar Alexi. II. „*Mai am un singur dor*”, duet de Eminescu, cântat de d-rele S. Boșneac și A. Niga. III. „*Lelea vitează*”, cor mixt de Musicesu. Joc pentru țărani. Prețul de intrare: locul I. 1 cor., locul II. 40 flori. Inceputul precie la 8 ore seara. Suprasolviri se primesc cu mulțumită — la adresa episcopului primar Constantin Don, — și se vor cuita publice.

Petreceri: Corul veal din Bereg-sen va arangia Duminică la 1 Martie s.

c. sub conducerea învățătorului *George* Subu un concert împreună cu dans în școala de acolo. După concert va urma dans în sala ospătării mari.

— **Concert și teatru** se va arangia Duminică 16 Februarie (1 Martie) Sala otelului „*Pomul verde*” din Caransebeș, în favorul societății pentru fondul de teatru român.

Necrolog. *Damaschin Stefan*, preot gr.-or. în etate de 55 ani în 20 Febr. a răposat. Il deplânge soția *Maria* născ. *Froza*, *Silviu* comerciant, *Damaschin* învățător copil, *Vasiliu Stefan* eficient regesc, *Ioan Stefan*, preot în Berin cu familiile lor. Fie-î țărina ușoară.

O carte bună. Primum următoarele: Secta nazarineană este o plagă pe biserica noastră. Combaterea și înfrângerea acestei secte este lucru greu atât pentru încăpăținarea cu care nazarenii (pocăiții) țin la aceste învățături bazate pe temiri ce citate fals scoase și rău interpretate din sf. scriptură. O ușurare în privința aceasta ofere broșura: „*Dispute cu Nazarenii I.*”, apărută în editura noastră. Broșura, ce în mai multe dispute înfrânge învățături nazarene, constă din 4 1/2 coale de tipar fin, și vindem exemplarul numai cu 10 cruceri (+ portul postal) și — încât comunile bisericesti ar cumpăra mai multe exemplare spre împărțire între credincioși — chiar mai ieftin.

Tipografia și Librăria diecesană în Caransebeș.

Toți știu, că sămânțele de napf de nutreț, ale lui *Mauthner* sămânțe impregnate dau roadele mai bogate, că sămânțele de verdețuri ale lui *Mauthner* produc zarzavaturile mai bune și că din sămânțele de flori ale lui *Mauthner* cresc florile cele mai frumoase. — Cu un cuvânt: Sămânțele lui *Mauthner* sunt cele mai bune, deopotul cel mai mare și prețurile umitor de ieftine.

Vinul cel mai vechiu. În New-York s'a pus în vânzare un butoiu de vin Sherry din anul 1767. Recolta strugurilor Sherry din anul acela a fost destinată pentru Napoleon I. O mică parte a fost trimisă și Regelui Spaniei. Napoleon I. n'a putut însă să se bucure de acest vin, fiind pe atunci prea ocupat cu războiul. Butoiul de vin fusese depus în Tuillerii, scos apoi după bătălia dela Waterloo, a fost vindut la America; iar acum a fost vindut în America cu 25,000 frcs.

Bucuria unui condamnat. Asasinul *Hughes*, înainte de a fi decapitat la Londra a strigat: „*Adio tinerilor!*” Cu o zi înainte de a fi executat, el făcea în celula sa salaturi mortale glumind cu gardienii. În revărsatul zilei a mâncat șnițel de vițel și a băut ceaiu zicând: Ultimele momente din viața vreau să fie pline de bucurie.

Procedura nouă. În interesul cumpărătorilor săi firma *Perter Vilmos* ne face cunoscut, că în pregătirea portretelor de mărime naturală s'a introdus o procedură nouă, prin care îi succede să producă portrete cu mult mai bune și mai marcate decât pân' acum. E de recomandat deci, ca proprietarii de bonuri de portret să grăbiască cu posele, de oare-ce acum se pune grije cu mult mai mare la pregătirea portretelor. E lucru cunoscut că au drept la favor de portret toți cumpărătorii, a căror bonuri de portret fac suma de 10 coroane.

Felurimi.

Parfumul domnitorilor. Impăratul *Wilhelm II* întrebuințează *Yang Yang*, corylopsis și iris. Impărăteasa *Augusta Victoria* a întrebuințat în odaie apă de Colonia și săpunul „*Spermaceti*”. Impărăteasa *Frideric* iubia lăcrămiarele și apa de Colonia. Regina *Victoria* a Angliei prefera parfumul de

rose și patchuoli și pentru albituri levanta. Regina *Alexandra* a Angliei nu se mai mulțumesc cu parfumurile cele vechi ci încearcă tot ce se ivesce ca nou pe orizonul modei. Pe lângă esențele cele noue mai întrebuințează și parfumul de violele și „*Schiper*”. Țarul *Niculae* al Rusiei încă are săbiucione p ntu parfumuri, dar nu știe pe care îl preferă, se știe însă că se pudrează. Țarevna întrebuințează pentru batiște violele, odăile ei și coridoarele cari conduc la ele, sunt atropit cu *Jonquille*, *iasomie* și *frangipan*. Săpunul cel mai plăcut al ei este „*Savon extrafin* la pe au d'Espagne”. La crame ducese și „*eau des lavende*”. R gina văduvă *Margherita* își parfumează batiște cu apă de Colonia, la șă'at întrebuințează săpun de Palermo și „*Romaine aux fleurs d'Italie*”. Pe masa ei de toaletă se mai află totdeauna și praful de chinină pentru dinți și apă arabă de gură. *Victor Emanuel* iubește heliotropul. Regina *Wilhelmina* apa de Colonia în cantități mari, apoi parfum de rose și săpun „*heliotrope blanc*”. Prințesa de *Coroană Maria* a României se spală cu iasornic și albituriile cu heliotrop alb. Ocar al Svediei întrebuințează în cantități mari tuburi cu euxesii și chypre, pentru barbă are praful de briliantune. Sultatul *Abdul Hamid* se scaldă într'un amestec de esență de scumpie (mălin), violele și apă de mătăcină. *Kitger*, bătrânul, se freacă cu esență de terebintă. *Loubet* se mulțumește cu apă de Colonia. Unicul domitor, care nu întrebuințează nici un parfum e regele Austro-Ungariei. Și la spălat se mulțumește cu săpun alb.

Din public.

Cătră un „*Sobol*”. Este provocat, dl „*Sobol*” care a adresat o gratulație anonimă cătră *Mult On*. Domn pretor suprem *Ioan Vlassa* din Cămpeni, și la care au amintit de „*defraudările primarilor și notarilor*” ca să lase la lumina zilei cu mult stimata sa „*Subscriere*” provocându-se la casuri concrete: cari sunt notarii și primarii comunali cari au defraudat Ear până anulul îl considerăm de un calumniator ordinar, om fără caracter și „*Sobol*” mișel, care nu are îndrăzneala a eși la lumina zilei.

Cămpeni, la 17 Febr. 1903.

Din incredințarea întregului corp notarial și a primarilor comunali din cercul Cămpenilor intruniți cu ocaziunea tragerei soșilor.

Ioan Vana, notar în Albac. *Georgiu M. Corcheș*, primar în Cămpeni.

Bibliografie.

Conținutul din revista, „*Convorbiri Literare*” Nr. 2, anul 37 1903 este: Oratori, retori și limbuți, de *Titu Maiorescu*. — Istoria diplomatică a chestiunii israelite în România. * * * Homer: *Iliada*. Cântul VIII, de *G. Murnu*. — Lordul cel mititel, roman de *E. H. Burnett* (traducere din englezește) de *A. — Lăcrămi gătite de (schiță)*, de *I. A. Basarabescu*. — Din Rucăr (roman), de *Ciru Oeconomu*. — Logofătul *Costache Conachi*, de *G. Bogdan-Duică*. — După 1848-49, de *Vasile Pîrvan*. — Noaptea învierii (poesie), de *C. Virgolic*. — *M. Codreanu*, *Diafane* (recenziune), de *St. Orășeanu*. — *Duiliu Zamfirescu*, în războiu (recenziune), de *M. B.* — *Bibliografie*, de *N. Iorga*.

PARTEA ECONOMICĂ.

Prețul spiritului din Arad, 23 Februarie.

Spirit rafinat, vânzare mare . 118.—
„ „ mică . 120.—
„ brut vânzare mare . 116.—
„ „ mică . 119.—
100 chilograme borhot uscat . 1280.—13.—

Bursa de grâne din Budapesta

50 chlgr. grân pe Aprilie c. 7.53—7.54
„ „ sâcară pe „ 6.62—6.64
„ „ porumb pe Maiu „ 6.17—6.18
„ „ ovăs pe Aprilie „ 6.06—6.07

Bursa comerțului cu porci din Kőbánya:

Raport dela 21 Februarie.
Porci grași (ungari), per. peste 400 Kgr. 122—126 fl
„ „ „ până la 300 „ „ „ „
„ „ „ tineri până la 320 „ 128—130 „
„ „ „ tineri „ „ 250 „ 127—128 „
„ „ „ (sârbi) per. peste 260 „ 124—126 „
„ „ „ „ până la 240 „ 122—123 „

Red. respons. *Ioan Russu Șirianu*. Editor *Aurel Popovici-Barcianu*.

